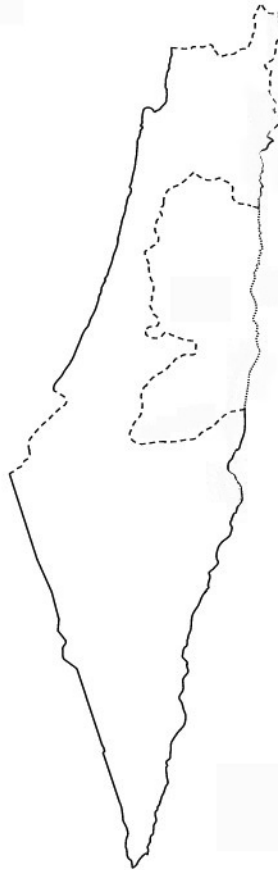




ISRAELIN ELÄKEJÄRJESTELMÄ



Israelin eläkejärjestelmä

Päivitetty: Elokuu 2008

Lisätietoja:

kv-tiimi: Jarna Bach-Othman, Hannu Ramberg, Mika Vidlund

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus, Finland

Tel. +358 10 7511, Fax +358 9 148 1172



Suunnitteluosasto 2008
Elina Kirjalainen

SISÄLTÖ

1 Yleistä	5
2 Hallinto	6
3 Perusmäärät, keskipalkka ja enimmäistulot	6
4 Rahoitus	7
5 Kansaneläkejärjestelmän etuudet	10
5.1 Vanhuuseläke.....	10
5.2 Työkyvyttömyyseläke	12
5.3 Perhe-eläke	15
6 Työeläke	16
6.1 Eläkekassat ja rahastot	17
6.2 Oikeus eläkkeeseen ja eläkkeen määräytyminen.....	18
7 Indeksiturva	18
8 Verotus	18
9 Vapaaehtoinen lisäeläketurva	19
10 Ulkomaalainen työntekijä Israelissa	20
Lähteet	21

Israelin eläkejärjestelmä lyhyesti

Lakisäätteiset eläkejärjestelmät	Israelin lakisäätäinen eläkejärjestelmä koostuu kansaneläkejärjestelmästä ja rahastoiduista työeläkkeistä. Työeläkemaksujen maksaminen on pakollista vuodesta 2008 alkaen.
Kattavuus	Kansaneläkejärjestelmässä ovat vakuutettuja kaikki vakuutusmaksuja maksavat Israelissa asuvat henkilöt. Lisäksi useita etuuksia maksetaan kotirouville, ja uusille maahanmuuttajille on omat etuutensa. Työeläkejärjestelmä kattaa 1.1.2008 alkaen kaikki työntekijät ja yrittäjät. Aiemmin järjestelmä on perustunut työmarkkinasopimuksiin.
Eläkeikä	Kansaneläke: tuloharkintaisen vanhuuseläkkeen eläkeikä vuonna 2008 miehillä 66 v 8 kk ja naisilla 61 v 8 kk; ilman tuloharkintaa myönnettävän eläkkeen eläkeikä miehillä 70 v ja naisilla 66 v 8 kk vuonna 2008. Tuloharkintaisen vanhuuseläkkeen eläkeikä nostetaan miehillä 67 vuoteen ja naisilla 64 vuoteen, ja ilman tuloharkintaa myönnettävän vanhuuseläkkeen eläkeikä nostetaan naisilla 70 vuoteen. Työeläke: 67 v, naisilla 64v
Rahoitus	Kansaneläke: työntekijä- ja työnantajamaksut, valtion rahoitus. Työeläke: työntekijä- ja työnantajamaksut. Vuonna 2008 sekä työntekijä- että työnantajamaksu on 2,5 % maksukaton alle jäävästä palkasta. Maksut nousevat asteittain vuoteen 2013 mennessä, jolloin työntekijämaksu on 5 % ja työnantajamaksu 10 %.
Eläkkeen määräytyminen	Kansaneläke-etuudet ovat tasasuuruksia ja ne määräytyvät siviilisäädyn ja lasten lukumäärän mukaan. Etuuksiin maksetaan lisiä eri perusteiden, muun muassa pitkän vakuutusajan perusteella. Työeläke määräytyy maksettujen vakuutusmaksujen ja niille kertyneen sijoitustuoton mukaan.
Hallinto	Kansaneläkejärjestelmän hallinnosta vastaa valtion sosiaalivakuutuslaitos ja sitä valvoo sosiaaliministeri. Työeläkejärjestelmää hallinnoivat yksityiset eläkekassat, säästörahastot ja henkivakuutusyhtiöt ja sen valvonnasta vastaa valtiovarainministeriö.

1 Yleistä

Väkiluku (2008)	7 044 500
Odotettavissa oleva elinikä (2006)	
Miehet	78,0 v
Naiset	82,0 v
Vanhushuoltosuhte 65+/15–64-v. (2006)	24,9 %
Työttömyysaste 15–74-v. (2006)	8,4 %
Työllisyysaste 15–64-v. (2006)	50,9 %
BKT:n reaalkasvu (2006)	5,2 %
Inflaatio (2006)	2,2 %

Lähde: YK, Tilastokeskus, Israelin tilastoviranomainen, OECD, ILO: LABORSTA

Valuuttakurssi 1 Israelin sekeli (NIS) = 5,3181 euroa (€)
(Israelin keskuspankin ilmoittama heinäkuun keskipurssi 2008)

Israelin lakisääteinen eläketurva on pitkään koostunut ainoastaan kansanvakuutusjärjestelmän etuuksista. Israelissa ei ole ennen vuotta 2008 ollut lakisääteistä työeläkejärjestelmää, vaan työeläke-etuudet ovat perustuneet työmarkkinasopimuksiin. Vuoden 2008 alusta alkaen työnantajat ovat kuitenkin olleet velvoitettuja maksamaan työeläkevakuutusmaksuja.

Kansanvakuutuksen piiriin kuuluminen edellyttää maassa asumista ja vakuutusmaksujen maksamista. Kotirouville maksetaan kuitenkin useita etuuksia vakuutusajasta riippumatta. Maahanmuutto Israeliin on suurta ja siksi kansaneläkejärjestelmässä on lukuisia erityisuuksia, joita myönnetään uusille maahanmuuttajille vaikka heillä ei olisi vaadittavaa vakuutusaikaa. Uuden maahanmuuttajan status myönnetään paluumuuttajalain perusteella pääsääntöisesti kaikille juutalaisille tietyin poikkeuksin.

Perusteet Israelin kansanvakuutuksen vanhuus- ja perhe-eläkejärjestelmälle luotiin 1950-luvulla. Laki sosiaalivakuutusmaksujen keräämisestä tuli voimaan 1.4.1954 ja laki eläkkeiden maksamisesta 1.4.1957. Lait eläkkeistä vakuutukseen kuulumattomille ja heidän leskilleen ja lapsilleen tulivat voimaan vuonna 1968. Laki ammatillisesta koulutuksesta ja elatusavusta leskille ja orvoille astui voimaan 1.9.1970. Lisäksi eläkkeensaajien etuuksista säädetään 1.1.1982 alkaen toimeentulotukilaissa, jota ennen vuodesta 1965 alkaen oli voimassa erillinen sopimus pienituloisten lisävastuksista, ja kotiäitien eläkeläisissä, joka tuli voimaan 1.1.1996.

Työkyvyttömyysvakuutusmaksujen keräämistä koskeva laki astui voimaan 1.4.1970. Eläkkeiden maksamista koskevat lait tulivat voimaan seuraavasti: 1.4.1974 (työkyvyttömille maksettavat etuudet), 1.4.1977 (kotirouville maksettavat etuudet), 1.4.1979 (uusille maahanmuuttajille maksettavat etuudet ja hoitotuki) ja 1.4.1981 (etuudet työkyvyttömälle lapselle). Erityisuuksia uusille maahanmuuttajille on maksettu 1.1.1993 alkaen ja etuutta, jota maksetaan henkilölle, joka ei ollut Israelin kansalainen menettäessään työkykynsä alaikäisenä Israelissa, 1.9.2002 alkaen.

Israelissa on 1950-luvulta alkaen ollut työmarkkinasopimuksiin perustuva työeläkejärjestelmä, josta on maksettu vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeitä. Järjestelmään on tehty huomattavia muutoksia 1990-luvun ja 2000-luvun aikana. Rahoitusvaikeuksista kär-

sinyt järjestelmä siirrettiin valtion hallintoihin 1990-luvun puolivälissä, ja vuonna 2003 osa kassoista yksityistettiin. Muutosten myötä työmarkkinasopimuseläkkeet muuttivat merkittävästi luonnettaan. Alalla ei kuitenkaan edelleenkään ollut kattavaa lainsäädäntöä, eikä oikeutta työeläkkeeseen määritelty laissa. Tilanne muuttui vuoden 2008 alusta alkaen kun työeläkemaksujen maksamisesta eläkekassaan tai säästörähoon tuli lakisäateistä.

Suurin osa vanhuuseläkeläisistä ei ole oikeutettu työmarkkinasopimuseläkkeeseen ja kansaneläkejärjestelmän vanhuuseläke on muodostanut ikääntyneiden sosiaaliturvan perustan 1950-luvulta alkaen. Koska eläkkeen myöntämistä koskevat vakuutusaikavaatimukset ovat niin pienet, lähes kaikki maan asukkaat ovat oikeutettuja kansaneläke-etuuksiin.

Etuuksien taso on kuitenkin hyvin matala: yksinäiselle eläkkeensaajalle vakuutusajasta riippuen vain 16,2–24,3 % perusmäärästä, joka on hieman keskipalkkaa alhaisempi. Etuudet on vuodesta 2006 alkaen sidottu keskipalkan sijasta kuluttajahintaindeksiin. Etuuksien tasoa laskettiin vuoden 2000 laman jälkeen, ja kun niitä nostettiin vuodesta 2006 alkaen, indeksointia muutettiin. Tämän seurauksena eläkkeiden reaaliarvo laski ja useat eläkeläiset tulivat riippuvaiseksi kohdennetuista toimeentuloetuuksista.

Kaikista heikoimmassa asemassa ovat ne eläkeläiset, joilla ei ole eläkkeeseen oikeuttavaa riittävän pitkää vakuutusaikaa. He ovat usein köyhyysrajan alapuolella, mitä yritetään estää tuloharkintaisilla sosiaaliapuetuksilla. Järjestelmän etuuksien taso on kuitenkin niin matala, että monet ovat lähellä köyhyysrajaa.

2 Hallinto

Kansanvakuutusjärjestelmä toimii sosiaaliministerin valvonnassa. Tilintarkastuksesta huolehtii valtion tilintarkastusviranomainen. Sitoumus työeläkemaksujen maksamisesta perustuu joko työnantajan ja työntekijän väliseen sopimukseen tai alakohtaiseen työmarkkinasopimukseen. Kaikkien työeläkekassojen (uudet ja vanhat eläkekassat, yleiset eläkekassat, säästökassat, vakuutusyhtiöt) valvonta on valtiovarainministeriön pääomamarkkinoista, vakuutuksesta ja säästöistä vastaavan osaston vastuulla.

3 Perusmäärät, keskipalkka ja enimmäistulot

Suurin osa Israelin kansanvakuutuksen etuuksista perustuu kolmeen perusmäärään. Perusmäärät määräytyvät laskennallisen keskipalkan mukaan, ja ne asetetaan aina vuoden alussa.

Taulukko 3 Perusmäärät ja keskipalkka 1.1.2008,

	NIS	€
Perusmäärä 1	7 443	1 400
Perusmäärä 2	152	29
Perusmäärä 3	7 352	1 382
Keskipalkka	7 663	1 441

Lähde: National Insurance Programs in Israel January 2008

Tuloharkinnassa käytettävä enimmäistulo on yksinäiselle henkilölle 57 % keskipalkkaa vastaavista tuloista. Henkilölle, jolla on yksi elätettävä, enimmäistulon määrä on 76 % keskipalkkaa vastaavista tuloista. Summa nousee 7 prosentilla keskipalkkaa vastaavista tuloista jokaista seuraavaa elätettävää kohden.

4 Rahoitus

Lakisääteiset eläkkeet eli kansaneläke-etuudet ja työeläkkeet, rahoitetaan työntekijä- ja työnantajamaksuilla. Lisäksi valtio osallistuu useiden kansaneläke-etuuksien rahoitukseen.

Työeläkkeiden rahoitus ja eläkekassat

Ennen vuotta 2008 Israelissa ei ollut työeläkettä koskevaa lainsäädäntöä ja eläkemaksut määräytyivät muun muassa työmarkkinasopimusten perusteella. Kun työeläke muutettiin pakolliseksi, määrättiin myös eläkemaksujen taso. Vakuutusmaksuja voi maksaa uuteen eläkekassaan, yleiseen eläkekassaan, säästörahastoon tai henkivakuutusyhtiöön. Vuonna 2008 työeläkemaksua maksetaan 2,5 % palkasta, ja maksu nostetaan 15 prosenttiin vuoteen 2013 mennessä. Vakuutusmaksuja maksetaan maksukaton alle jäävistä ansiotuloista. Maksukattona käytetään keskipalkkaa. Työnantajakohtaisten järjestelmien eläkemaksut ovat 17,5-20 %.

Eläkekassojen varat ovat täysin rahastoituja. Eläkekassojen sijoitussääntöjä muutettiin 1990-luvun uudistusten myötä. Vanhojen, ennen vuotta 1995 toimineiden, rahastojen varat oli sijoitettu kokonaan valtionobligaatioihin, ja uusien rahastojen varoista niihin sai sijoittaa enintään 70 %. Vuonna 2003 tehtyjen muutosten myötä kassojen on sijoitettava entistä suurempi osa varoistaan markkinoille. Tämä asettaa entistä suurempia vaatimuksia kassojen hallinnolle. Vuodesta 2003 alkaen se osuus, jonka kassat saavat sijoittaa valtionobligaatioihin, lasketaan asteittain 30 prosenttiin varoista. Yleiset eläkekassat eivät sijoita lainkaan valtionobligaatioihin.

Vuodesta 2005 alkaen uusien kassojen jäsenet voivat halutessaan siirtää itselleen kertyneet varat toiseen kassaan. Tällä pyritään aikaansaamaan kilpailua rahastojen välillä hallintokulujen ja sijoitustuottojen alalla. Uusien kassojen etuuksien määräytyminen on pyritty myös luomaan sellaiseksi, että se ehkäisee sekä suurten rahastoimattomien alijäämien että ylijäämän syntymistä.

Israelin työeläke markkinat ovat erittäin keskittyneet. Vuoden 2005 joulukuussa suurimman uuden eläkekassan varat muodostivat 49 % kaikkien uusien kassojen varoista. Vuonna 2006 syyskuun lopussa uusien kassojen arvo oli yhteensä 11,8 miljardia dollaria (9,3 mrd €) ja vanhojen kassojen arvo 33,2 miljardia dollaria (26,2 mrd €). Uusien ja vanhojen kassojen varat muodostivat yhteensä 32 % maan BKT:stä. Säästörahastojen yhteenlaskettu pääoma oli vuoden 2006 syyskuussa 56,9 miljardia dollaria (44,9 mrd €).

Kansaneläke-etuuksien rahoitus

Kansaneläkkeet rahoitetaan työntekijä- ja työnantajamaksuilla. Sosiaalivakuutusmaksuja maksetaan kaikista maksukaton alle jäävistä ansiotuloista. Maksukatto lasketaan kertomalla kolmas perusmäärä viidellä. Tammikuussa 2008 maksukatto oli 36 760 NIS (6 912 €) kuukaudessa. Työmarkkinoiden ulkopuolella olevat työntekijät, yrittäjät ja vakuutetut maksavat alennettua sosiaalivakuutusmaksua tuloista, jotka jäävät alle 60 prosenttiin keskipalkasta. Tammikuussa 2008 alennetun sosiaalivakuutusmaksun ansioraja oli 4 598 NIS (863 €). Kotirouvilta ei peritä vanhuus- ja perhe-eläkemaksua eikä työkyvyttömyyseläkemaksua. Työnantajamaksuja on laskettu asteittain viime vuosina, ja laskun odotetaan jatkuvan vuoteen 2009 asti.

Alla on esitetty sosiaalivakuutusmaksut vuonna 2008.

Taulukko 1. Sosiaalivakuutusmaksut vuonna 2008, % bruttopalkasta.

	Työnantaja		Työntekijä		Yrittäjä		Muu vakuutettu	
	Täysi määrä	Alennettu määrä	Täysi määrä	Alennettu määrä	Täysi määrä	Alennettu määrä	Täysi määrä	Alennettu määrä
Vanhuus- ja perhe-eläke	2,04	1,45	3,85	0,22	5,21	3,09	5,76	2,40
Työkyvyttömyyseläke (general disability)	0,42	0,30	1,86	0,11	1,86	1,11	2,07	0,87
Tapaturmavakuutus	0,02	0,01	0,07	0,01	0,08	0,06	0,11	0,04
Työtapatarmavakuutus	0,59	0,41	Ei mak-sua	Ei mak-sua	0,68	0,39	Ei mak-sua	Ei mak-sua
Työttömyysvakuutus	0,04	0,03	0,21	0,01	-	-	-	-
Pitkäaikaishoito	0,06	0,05	0,14	0,01	0,18	0,12	0,21	0,09
Lapsen etuudet	2,08	1,47	Ei mak-sua	Ei mak-sua	2,4	1,39	2,64	1,10
Vanhempainavustukset	0,16	0,12	0,87	0,04	0,82	0,56	0,26	0,11
Konkurssi	0,02	0,01	Ei mak-sua	Ei mak-sua	-	-	-	-
Yhteensä	5,43	3,85	7	0,4	11,23	6,72	11,05	4,61

Lähde: National Insurance Programs in Israel January 2008

Mikäli vakuutukseen kuuluva henkilö, joka ei ole työntekijä, jättää vakuutusmaksuja maksamatta, hänen ei lasketa kuuluvan vakuutuksen piiriin tai hänelle maksettavien etuuksien tasoa alennetaan. Vakuutuksen piiriin kuuluminen ja etuuksien alentaminen määräytyvät maksuvelan määrän ja velkaantumisajan pituuden perusteella.

Valtion osallistuminen sosiaaliturvaetuuksien rahoitukseen

Valtio ei ole osallistunut työeläkkeiden rahoitukseen vuonna 2003 tehtyjen uudistusten jälkeen. Kansaneläke-etuuksista valtio rahoittaa maahanmuuttajien eläkkeet ja eläkkeensaa-jille maksettavat tulolisät ja maksaa tietyn prosentiosuuden mukaan vakuutusmaksuja eri etuuksien rahoittamiseksi. Valtio osallistuu lisäksi useiden sosiaaliturvaetuuksien rahoittamiseen.

Taulukko 2. Valtion maksamat sosiaalivakuutusmaksut vuonna 2008, % palkasta.

	Työntekijä		Yrittäjä	
	Täysi määrä	Alennettu määrä	Täysi määrä	Alennettu määrä
Vanhuus- ja perhe-eläke	0,25	0,25	0,25	0,25
Työkyvyttömyyseläke/etuudet	0,10	0,10	0,10	0,10
Tapaturmavakuutus	0,02	0,02	0,02	0,02
Työtapaturmavakuutus	0,03	0,03	0,03	0,03
Työttömyysvakuutus	0,06	0,06	-	-
Pitkäaikaishoito	0,02	0,02	0,02	0,02
Lapsen etuudet (lapsen avustus, opiskelumääräraha?)	0,08	0,08	0,08	0,08
Vanhempainavustukset	0,09	0,09	0,09	0,09
Konkurssi	0,02	0,02	-	-
Yhteensä	0,67	0,67	0,59	0,59

Lähde: National Insurance Programs in Israel January 2008

Seuraavat etuudet rahoitetaan kokonaan verovaroin:

- Perheväkivallan uhreille maksettavat etuudet
- vihollishyökkäysten uhrien etuudet
- Siionin vankien ja marttyyrien etuudet
- Vanhurskaiden kristittyjen etuudet
- Niiden henkilöiden etuudet, joita on säteilytetty silsatartunnan vuoksi
- HI-viruksen verensiirron kautta saaneiden etuudet
- Polion sairastaneiden etuudet
- Valtio kustantaa liikuntarajoitteisten etuudet
- Valtio kustantaa toimeentulotukietuudet

Valtio osallistuu lisäksi seuraavalla tavalla muiden etuuksien rahoittamiseen:

- Valtio osallistuu 202,38 prosentilla vakuutusmaksutuloista lasten etuuksien rahoittamiseen. Valtio myös rahoittaa opiskelumäärärahat ja uusien maahanmuuttajalasten etuudet.
- Valtio kustantaa toimeentulotukietuudet työtapaturman seurauksena työkyvyttömäksi tulleille ja heistä riippuvaisille henkilöille.
- Valtio osallistuu syntymäavustuksen ja sairaalassa olevien etuuksien kustannuksiin.
- Valtio toimii elatusavun takaajana.
- Valtio kustantaa vapaaehtoistyöntekijöiden tapaturmaetuudet.
- Valtio kustantaa uusien maahanmuuttajien pitkäaikaishoidon tuen.
- Valtio osallistuu vanhuus- ja perhe-etuuksien rahoittamiseen 16,77 prosentilla vakuutusmaksutuloista, lisäksi valtio rahoittaa etuudet uusille maahanmuuttajille ja toimeentulolisän eläkkeensaajille.
- Valtio osallistuu työkyvyttömyysetuuksien rahoitukseen mm. 12,82 prosentilla vakuutusmaksutuloista.

Lisäksi puolustusministeriö rahoittaa naissotilaiden äitiyspäivärahan ja reserviläispalveluksessa olevien etuudet Sosiaalivakuutuslaitos rahoittaa oikeusavun niissä tapauksissa, kuin yksityishenkilö tekee valituksen kun häneltä on evätty kansanvakuutuksen etuus, neuvontapalvelut ikääntyneille ja osan evättyjen etuuksien sijaan maksetuista etuuksista.

5 Kansaneläkejärjestelmän etuudet

5.1 Vanhuuseläke

Kansaneläkejärjestelmän vanhuuseläke on muodostanut ikääntyneiden sosiaaliturvan perustan 1950-luvulta alkaen. Etuudet ovat tasasuuruisia, ja ne myönnetään kaikille maan asukkailla kansallisuudesta riippumatta. Vakuutusaikavaatimukset ovat matalat, ja siksi lähes kaikki asukkaat ovat oikeutettuja etuuksiin. Koska työeläkkeet eivät ole lakisääteisiä, ja työmarkkinasopimuseläketurva kattaa vain osan iäkkäistä, suurin osa heistä on oikeutettu tuloharkintaiseen eläkkeeseen.

Oikeus tuloharkintaiseen vanhuuseläkkeeseen

Vanhuuseläkkeeseen ovat oikeutettuja yli 18-vuotiaat Israelin kansalaiset (pois lukien 60–62-vuotiaana ensimmäistä kertaa Israeliin muuttaneet). Lisäksi etuuksia maksetaan vakuutetun vaimolle, joka ei työskentele ja saa yleistä työkyvyttömyyseläkettä, kotiäidille tai eläkettä saavalle leskelle. Kotiäidin ja eläkettä saavan lesken tulee olla syntynyt 31.12.1930 jälkeen ja hänen tulee täyttää vakuutusaikavaatimukset. Vanhuuseläkettä voidaan maksaa työkyvyttömälle henkilölle, joka saavutti eläkeiän ennen 1.1.2002 ja oli silloin oikeutettu työkyvyttömyyseläkkeeseen. Eläkkeen määrä vastaa työkyvyttömyyseläkkeen määrää.

Tuloharkintaista vanhuuseläkettä voidaan maksaa, mikäli henkilön tulot eivät ylitä tiettyjä rajoja. Ne ovat yksinäiselle henkilölle 57 % keskipalkkaa vastaavista tuloista kuukaudessa ja henkilölle, jolla on yksi elätettävä, 76 % keskipalkkaa vastaavista tuloista. Summa nousee 7 prosentilla keskipalkkaa vastaavista tuloista jokaista seuraavaa elätettävää kohden.

Tuloharkintaisena etuutena maksettavan vanhuuseläkkeen eläkeikä on nostamassa. Miesten eläkeikä nostetaan asteittain 67 vuoteen ja naisten 64 vuoteen. Toukokuussa 1942

ja sen jälkeen syntyneiden miesten eläkeikä on 67 vuotta, ja toukokuussa 1953 ja sen jälkeen syntyneiden naisten eläkeikä on 64 vuotta. Tammikuussa 2008 miesten eläkeikä on 66 vuotta 8 kuukautta ja naisten 61 vuotta 8 kuukautta.

Oikeus vanhuuseläkkeeseen ilman tuloharkintaa

Vuonna 2008 vanhuuseläke myönnetään ilman tuloharkintaa 70 vuoden ikäiselle miehelle ja 66 vuoden ja 8 kuukauden ikäiselle naiselle. Naisten eläkeikää nostetaan 70 vuoteen asteittain vuoteen 2020 mennessä.

Vakuutusaikavaatimukset

Eläkkeen saamiseen vaaditaan

- 60 kuukautta vakuutusaikaa eläkeiän saavuttamista edeltäneiden 10 vuoden aikana,
- yhteensä 144 kuukautta vakuutusaikaa tai
- 60 kuukautta vakuutusaikaa mikäli se ylittää vakuuttamattomien kuukausien määrän.

Kotirouvan tulee olla asunut Israelissa viisi vuotta niistä kymmenestä vuodesta, jotka edeltävät ikää, jolloin hän on oikeutettu vanhuuseläkkeeseen ilman tuloharkintaa.

Vakuutusaikavaatimus ei koske naista, joka on

- eronnut, jäänyt leskeksi tai puolisonsa hylkäämä;
- naimaton tai naimisissa miehen kanssa, joka ei ole vakuutettu ja muuttanut Israeliin aikaisintaan 56 vuoden ja 8 kuukauden ikäisenä tai
- työkyvyttömyyseläkkeen saaja vähintään kuukauden ajalta ennen kuin saavutti tuloharkintaisen eläkkeen eläkeiän.

Eläkkeen määräytyminen

Vanhuuseläke määritellään prosenttiosuutena kolmannesta perusmäärästä, joka oli 7 352 NIS (1 382 €) tammikuussa 2008. Eläkkeen määrä yksinäiselle henkilölle on 16,2 %. Lapsettomalle pariskunnalle eläkkeen määrä on 24,3 %, pariskunnalle, jolla on yksi lapsi 29,4 % ja pariskunnalle, jolla on vähintään kaksi lasta 34,5 %. Yksinäiselle henkilölle, jolla on yksi lapsi, maksetaan 21,3 %, ja yksinäiselle henkilölle, jolla on vähintään kaksi lasta 26 %. Henkilölle, joka on saavuttanut tuloharkintaiseen eläkkeeseen vaadittavan eläkeiän, mutta jonka ansiotulot ylittävät ansiorajat, voidaan maksaa osaeläkettä. Pitkä vakuutusaika korottaa kuitenkin eläkettä. Jos vakuutusaikaa on yli 10 vuotta, siihen maksetaan pitkän vakuutusajan perusteella maksettavaa lisää.

Eläkkeen lykkääminen

Mikäli henkilöllä ei ole oikeutta eläkkeeseen liian suurien ansiotulojen vuoksi, hänen eläkkeeseensä maksetaan 5 prosentin lisä jokaista lykkäysvuotta kohti. Vuonna 2008 miehille myönnetään vanhuuseläke ilman tuloharkintaa 70 vuoden iässä ja naisille 66 vuoden ja 8

kuukauden iässä. Tuloharkintaiseen eläkkeeseen ovat oikeutettuja 66 vuotta ja 8 kuukautta vanhat miehet ja 61 vuotta ja 8 kuukautta vanhat naiset.

Maahanmuuttajille maksettava erityinen eläke-etuus

Maahanmuuttaja, joka ei ole vakuutettu koska on muuttanut Israeliin 60–62-vuotiaana, ja on saavuttanut tuloharkintaiseen tai ilman tuloharkintaa myönnettävään eläkkeeseen oikeutavan iän, tai väliaikaisesti Israelin ulkopuolella asunut henkilö, joka ei täytä vanhuuseläkkeen vakuutusaikavaatimuksia, on oikeutettu erityiseen etuuteen. Se vastaa määrältään vanhuuseläkettä.

Eläkkeeseen maksettavat lisät

Vanhuuseläkkeen saajasta riippuvaisille perheenjäsenille voidaan maksaa etuutta, joka määräytyy prosenttiosuutena kolmannen perusmäärän mukaan. Sitä voidaan maksaa vaimolle tai miehelle ja enintään kahdelle lapselle, mikäli he eivät ole eläkkeensaajia. Kotirouvat eivät ole oikeutettuja etuuteen. Vaimo on oikeutettu etuuteen, mikäli hän on Israelin kansalainen ja naimisissa eläkkeensaajan kanssa. Avioliiton on tullut kestää vähintään vuoden ajan tai heillä tulee olla yhteinen lapsi. Vaimon tulee olla vähintään 45-vuotias tai asua yhdessä lapsen kanssa. Hänen tulonsa eivät saa ylittää enimmäistulon määrää. Vuonna 2008 vähintään 66 vuotta ja 8 kuukautta vanhalle naiselle voidaan maksaa etuutta ilman tuloharkintaa. Mies on oikeutettu etuuteen, mikäli hän on Israelin kansalainen ja ollut naimisissa eläkettä saavan naisen kanssa vähintään vuoden ajan. Hänen etuutensa määräytymisessä ei sovelleta tuloharkintaa, mikäli hän on 70-vuotias. Vähintään 50-vuotiaalle miehelle etuus voidaan myöntää, mikäli hänen tulonsa eivät ylitä enimmäistulon määrää. Miehen ja vaimon etuuden määrä on 8,1 % kolmannesta perusmäärästä. Eläkkeensaajan kahdelle ensimmäiselle lapselle maksettavan etuuden määrä on 5,1 % kolmannesta perusmäärästä.

Vanhuuseläkkeeseen maksetaan lisää vakuutusajan pituuden perusteella (seniority increment). Sen määrä on 2 % eläkkeestä jokaista 10 vuoden vakuutusajan ylittävää vuotta kohden, kuitenkin enintään 50 % eläkkeestä. Lisää ei myönnetä kotirouville.

Vanhuuseläkkeeseen maksetaan tulolisää, jolla eläkkeen taso nostetaan vähintään toimeentulotukietuuden tasolle. Sen määrä lasketaan prosenttiosuutena kolmannesta perusmäärästä. Yksinäiselle henkilölle määrä on 28,5 %, pariskunnalle 42,2 %, pariskunnalle, jolla on yksi lapsi 52,3 % ja pariskunnalle, jolla on kaksi lasta tai enemmän 62,4 %. Yksinäiselle henkilölle, jolla on yksi lapsi, etuuden määrä on 46,8 % kolmannesta perusmäärästä ja yksinäiselle henkilölle, jolla on kaksi lasta tai enemmän määrä on 57,3 %. Eläkkeisiin maksetaan lisäksi 7 prosentin korotus.

Leskelle maksetaan eläkkeensaajan kuoleman jälkeen kertakorvaus, joka vastaa ensimmäistä perusmäärää. Sen määrä oli 7 443 NIS vuoden 2008 tammikuussa. Mikäli leskeä ei ole, etuus maksetaan eläkkeensaajan lapselle.

5.2 Työkyvyttömyyseläke

Kansanvakuutusjärjestelmästä maksetaan työkyvyttömyysetuuksia ilman vakuutusaikavaatimuksia. Järjestelmä kattaa myös työtaturmaetuuudet.

Oikeus eläke-etuuksiin

Työkyvyttömyyseläkkeeseen voivat olla oikeutettuja yli 18-vuotiaat Israelissa asuvat henkilöt, jotka eivät ole saavuttaneet vanhuuseläkeikää. Vakuutukseen kuuluva henkilö, jonka ansiotulot ovat sairauden, onnettomuuden tai synnynnäisen vamman vuoksi alle 25 % keskipalkasta tai vähentyneet vähintään 50 %.

Kotirouva on oikeutettu joihinkin työkyvyttömyyseläke-etuuksiin, mikäli hän on menettänyt vähintään 50 % toimintakyvystään. Hän ei ole kuitenkaan saanut työskennellä tai harjoittaa yrittäjätoimintaa 12 peräkkäisen kuukauden ajan tai 24 kuukauden ajan työkyvyttömyyttä edeltäneiden 48 kuukauden aikana. Hänen tulee myös olla asunut yhdessä aviomiehensä kanssa eläkkeen hakemista edeltäneiden ja seuranneiden 24 kuukauden ajan. Mikäli edellytykset eivät täyty, eläkkeenhakija luokitellaan työntekijäksi.

Työkyvyttömyyseläkettä maksetaan pääsääntöisesti vain jos työkyvyttömyys on alkanut Israelissa asumisen aikana. Tämä ei kuitenkaan koske henkilöä, jonka työkyvyttömyys on aiheutunut Israelissa hänen ollessaan alaikäinen, tai uusia maahanmuuttajia. Henkilön tulee olla vähintään 60-prosenttisesti työkyvytön ja toimintakyvyn tulee olla alentunut 50 %. Jos vähintään 25 % työkyvystä on menetetty yksittäisen vamman seurauksena, työkyvyn menetyksen tulee olla vähintään 40-prosenttinen. Kotirouvan tulee olla vähintään 50-prosenttisesti työkyvytön ollakseen oikeutettu etuuksiin.

Yli 50-prosenttisesti työkyvyttömille henkilöille, lukuun ottamatta kotirouvia, voidaan maksaa kuukausittaista lisäeläkettä. Etuutta ei makseta laitoshoidossa oleville. Työkyvyttömyyseläkkeeseen voidaan maksaa myös lukuisia muita lisiä.

Eläkkeen määräytyminen

Työkyvyttömyyseläkkeen määrä yksinäiselle henkilölle, joka on vähintään 75-prosenttisesti työkyvytön, on 25 % ensimmäisestä perusmäärästä. Eläkkeeseen tehdään 7 prosentin korotus. Eläke henkilölle, jonka työkyvyttömyyden aste on matalampi, lasketaan suhteessa työkyvyttömyyden asteeseen. Eläkettä aletaan maksaa 90 päivää eläketapahtuman jälkeen, tai sairauspäivärahan päätyttyä. Uudelle maahanmuuttajalle eläkettä voidaan alkaa maksaa 12 kuukauden päästä siitä, kun hänet luettiin tähän ryhmään kuuluvaksi.

Kuukausittaisen lisäeläkkeen määrä riippuu työkyvyttömyyden asteesta. Sitä maksetaan tietyn prosenttiosuuden verran täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on 25 % ensimmäisestä perusmäärästä. Vähintään 80-prosenttisesti työkyvyttömille eläkkeen määrä on 17 %, 70–77-prosenttisesti työkyvyttömän eläkkeen määrä on 14 % ja 50–69-prosenttisesti työkyvyttömän eläkkeen määrä 11,5 %.

Maahanmuuttajille maksettava erityinen eläke-etuus

Uusille maahanmuuttajille ja heidän lapsilleen voidaan maksaa työkyvyttömyysetuuksia. Uudelle maahanmuuttajalle maksetaan erityisetuutta, joka on työkyvyttömyyseläkkeen ja hoitotuen suuruinen. Oikeus etuuteen määritellään samoin kuin oikeus hoitotukeen. Etuudensaajasta riippuvaisille henkilöille maksetaan lisää sopimuksen mukaan. Uuden maa-

hanmuuttajan lapselle voidaan maksaa erityisetuutta, jonka ehdot ja suuruus ovat samat kuin vammaisen lapsen etuuden kohdalla.

Eläkkeeseen maksettavat lisät

Eläkkeensaajasta riippuvaisille Israelissa asuville henkilöille voidaan maksaa tuloharkintaista lisää. Työkyvyttömälle kotirouvalle maksetaan vain lapsen etuutta. Puolison etuuden määrä on 12,5 % ensimmäisestä perusmäärästä ja lapsen etuuden määrä enintään kahdelle lapselle on 10 % ensimmäisestä perusmäärästä. Etuutta korotetaan 7 prosentilla.

Vähintään 20-prosenttisesti työkyvytön henkilö on oikeutettu ammatilliseen kuntoutukseen. Kuntoutus koostuu pääosin koulutuksesta ja kulujen korvaamisesta, mutta henkilöille, jotka eivät saa työkyvyttömyyseläkettä, maksetaan joissakin tapauksissa kuntoutusavustusta.

Toisten avusta riippuvaisille henkilöille voidaan maksaa hoitotukea tietyin ehdoin. Etuutta ei makseta kotirouville. Henkilön tulee täyttää toinen seuraavista vaatimuksista: hänen tulee saada työkyvyttömyyseläkettä vähintään 60 % työkyvyttömyyden perusteella tai hän ei saa saada työkyvyttömyyseläkettä tai muuta etuutta vähintään 75-prosenttisesti työkyvyttömän henkilön auttamiseksi. Etuuden maksamiseksi edellytetään myös, että henkilön tulee asua Israelissa, hän ei saa olla laitoshoidossa eikä saada liikuntarajoitteisille tarkoitettua avustusta. Etuus on tuloharkintainen niille, jotka eivät saa työkyvyttömyyseläkettä. Etuuden määrä on 50, 100 tai 150 % täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrästä, joka on 25 % ensimmäisestä perusmäärästä.

Vammaisen lapsen etuuteen voi olla oikeutettu:

- yli 3-vuotias lapsi, joka tarvitsee ikäisiään huomattavasti enemmän apua jokapäiväisissä toimissaan,
- yli 91 päivän ikäinen lapsi, joka tarvitsee jatkuvaa valvontaa,
- huonokuuloinen lapsi,
- lapsi, jolla on downin syndrooma,
- yli 91 päivän ikäinen lapsi, jolla on heikko näkö, autismi, psykoosi, vaikea kehityshäiriö tai joka tarvitsee erikseen määriteltyä lääkehoitoa vaikeaan krooniseen sairauteen.

Vammaisen lapsen etuutta saadakseen lapsen tulee pääsääntöisesti asua Israelissa eikä hän saa olla laitoshoidossa, lukuun ottamatta tapauksia, jossa hänen vanhempansa vastaavat hoidon kustannuksista. Lapsi ei saa olla sijaiskodissa eikä lapsi saa saada liikuntarajoitteisille tarkoitettua avustusta. Liikuntarajoitteisille tarkoitettu avustus ei ole vammaisen lapsen etuuden estävä etuus mikäli lapsella on liikuntarajoitteinen sisarus, hänellä on yli 80-prosenttinen liikuntarajoite tai hän käyttää pyörätuolia. Etuuden määrä on 30–137 % täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrästä, joka on 25 % ensimmäisestä perusmäärästä. Etuus määräytyy avun tarpeen ja kehitystason mukaan. Mikäli perheessä on kaksi vammaista lasta, heidän etuutensa määrä on 150 % sen etuuden määrästä, johon he ovat oikeutettuja.

5.3 Perhe-eläke

Oikeus perhe-eläkkeeseen

Perhe-eläke voidaan myöntää edunjäntäjän leskelle ja lapsille. Leskeksi katsotaan aviopuoliso, joka oli ollut edunjäntäjän kanssa naimisissa vähintään vuoden ajan (6 kk:n ajan, mikäli leski on täyttänyt 55 vuotta). Naisella on oikeus leskeneläkkeeseen myös silloin, kun hänellä ja edunjäntäjällä on yhteinen lapsi. Miesleskellä on vastaavasti oikeus leskeneläkkeeseen, mikäli hänellä on huollettavanaan edunjäntäjän lapsi.

Kansaneläkejärjestelmän mukaan lapseksi määritellään henkilön lapsi, kasvattilapsi, adoptiolapsi tai lapsenlapsi, joka on taloudellisesti riippuvainen vakuutetusta. Lapseksi määritellään alle 18-vuotias henkilö, alle 20-vuotias peruskoulun jälkeisessä tai armeijaan valmistavassa koulutuksessa oleva henkilö. Puolustusvoimien palveluksessa oleva henkilö voidaan määritellä lapseksi myös vanhempana.

Lisäksi vakuutettuja ovat aviiovaimot, jotka eivät työskentele ja saavat yleistä työkyvyttömyyseläkettä. Kotirouvat ja eläkettä saavat lesket ovat vakuutettuja niin, että heidän lapsilleen voidaan maksaa perhe-eläke-etuuksia. Perhe-eläkettä maksetaan kaikkien puolison tai vanhemman kuolemantapausten perusteella lukuun ottamatta sodassa tai vihollistaistelussa tapahtuneita menehtymisiä.

Erityiseen tuloharkintaiseen perhe-etuuteen ovat oikeutettuja sellaisen henkilön leski ja lapset, joka ei ollut vakuutettu koska oli muuttanut Israeliin tietyn ikäisenä. Etuus vastaa määrältään perhe-eläkettä.

Vakuutusaikaavaatimukset

Perhe-eläkkeeseen vaadittava vakuutusaika on:

- 12 kuukautta vakuutusaikaa ennen kuolemaa,
- 24 kuukautta vakuutusaikaa kuolemaa edeltäneiden viiden vuoden aikana tai
- 60 kuukautta vakuutusaikaa kuolemaa edeltäneiden kymmenen vuoden aikana.

Eläke myönnetään myös samojen vakuutusaikaavaatimusten perusteella kuin vanhuuseläke. Ne ovat lisäksi:

- yhteensä 144 kuukautta vakuutusaikaa tai
- 60 kuukautta vakuutusaikaa mikäli se ylittää vakuuttamattomien kuukausien määrän.

Vakuutusaikaavaatimuksia ei sovelleta, mikäli:

- vakuutettu menehtyi vuoden kuluessa muutosta Israeliin,
- vakuutettu menehtyi alle 19-vuotiaana,
- eronnut puoliso tai leski menehtyi vuoden kuluessa avioerosta tai leskeksi jäämisestä,
- vakuutettu oli lastensa tai puolisonsa ainoa huoltaja,
- edunsaajana on lapsi (koskee vain ko. lasta) tai

- vakuutettu oli kotirouva tai eläkettä saava leski (koskee vain lapsia).

Eläkkeen määräytyminen

Perhe-eläke määritellään prosenttiosuutena kolmannesta perusmäärästä, joka oli 7 352 NIS (1 382 €) tammikuussa 2008. Eläkkeen määrä mies- tai naisleskelle, jolla on lapsi, on 16,2 %. Eläkkeeseen maksetaan 7,2 prosentin lisä jokaista lasta kohden. Lapsettomalle leskelle, joka on 40–49-vuotias, maksetaan 12,2 %. Lapsille, joiden vanhempi ei ole oikeutettu lisään, 10,1 % yhdelle lapselle tai 7,6 % jokaista lasta kohden. Lapsille, joilla ei ole vanhempia, tai joiden vanhempi asuu pysyvästi ulkomailla, maksetaan 10,1 % jokaista lasta kohden. Lapselle, jonka molemmat vanhemmat ovat menehtyneet, maksetaan lapseneläkettä molempien vanhempien perusteella.

Eläkkeeseen maksettavat lisät

Perhe-eläkkeeseen maksetaan lisää vakuutusajan pituuden perusteella. Sen määrä on 2 % eläkkeestä jokaista 10 vuoden vakuutusajan ylittävää vuotta kohden, kuitenkin enintään 50 % eläkkeestä.

Perhe-eläkkeeseen maksetaan tulolisää, jolla eläke nostetaan vähintään toimeentulotuen tasolle. Tulolisän määrä lasketaan prosenttiosuutena kolmannesta perusmäärästä. Yksinäiselle mies- tai naisleskelle määrä on 28,5 %, leskelle, jolla on yksi lapsi 46,8 %, leskelle, jolla on vähintään kaksi lasta 57,3 %. Eläkettä korotetaan lisäksi 7 prosentilla.

Mies- tai naisleskelle, joka avioituu uudelleen, maksetaan määräraha, joka vastaa 36 kuukausittaista eläke-erää. Etuus maksetaan kahdessa erässä, joista ensimmäinen heti avioitumisen jälkeen, ja toinen erä kaksi vuotta sen jälkeen. Etuuden maksun yhteydessä oikeus leskenetuuteen lakkaa.

Mikäli kuollut henkilö oli eläkkeensaaja, hänen leskelleen maksetaan korvaus. Leskelle, tai lesken puuttuessa lapselle, maksetaan eläkkeensaajan kuoleman jälkeen kertakorvaus, joka vastaa ensimmäistä perusmäärää. Sen määrä oli 7 443 NIS (1 400 €) vuoden 2008 tammikuussa.

Leskelle, joka ei ole oikeutettu eläkkeeseen, voidaan tietyin ehdoin maksaa kertasuorituksena määräraha, joka vastaa 36 kuukausittaista eläke-erää. Lisäksi leskeneläkkeeseen voidaan maksaa tukea ammatillista kuntoutusta varten, orpojen elatustukea, Bar-Mitzvah-apurahaa ja hautausavustusta.

6 Työeläke

Työeläkemaksujen maksaminen on ollut lakisääteistä vuoden 2008 alusta lähtien. Aikaisemmin työeläketurva perustui työmarkkinasopimuksiin, eikä Israelissa ollut lainkaan työeläkkeitä koskevaa lainsäädäntöä. Eläkekassat ovat olleet hyvin tiiviissä yhteydessä ammat-

tiliittojen keskusjärjestöön Histadrutiin. Valtion on nähty olevan vastuussa vain sosiaaliturvan vähimmäistasosta, ja ansiosidonnaiset etuudet ovat olleet ammattiliittojen vastuulla. Ammattiliittojen keskusjärjestön luoma työmarkkinasopimukseen perustuva eläkejärjestelmä takasi runsaat etuudet pääosalle järjestäytyntä työvoimaa. Järjestelmää on muutettu ratkaisevasti 1990- ja 2000-luvulla, ja muutoksilla on pyritty eläketurvan laajempaan kattavuuteen.

Se, että lainsäädännössä ei tähän asti ole tunnustettu työntekijän oikeutta työmarkkinasopimuseläkkeeseen, on jättänyt eläketurvasta huolehtimisen yksilön ja hänen työnantajansa vastuulle. 1.1.2008 alkaen sitoumus eläkemaksujen maksamisesta voi perustua joko työnantajan ja työntekijän väliseen sopimukseen tai alakohtaiseen työmarkkinasopimukseen. Työnantajan on mahdollista valita millaiseen rahastoon työeläkemaksuja maksaa. Eläkemaksujen tulee oikeuttaa kuukausittain maksettavaan eläkkeeseen ja valittavana on lukuisien uusien eläkekassojen, yleisten eläkekassojen, säästörahastojen ja henkivakuutusyhtiöiden välillä.

Velvoite eläkemaksujen maksamisesta laajenee seuraavien vuosien aikana. Vuoden 2008 alusta alkaen eläkemaksuja tulee maksaa niistä yli 21-vuotiaista työntekijöistä, jotka ovat olleet työnantajan palveluksessa vähintään 9 kuukautta ja joilla ei ollut työmarkkinasopimukseen perustuvaa eläkevakuutusta työskennelleessään edellisen työnantajan palveluksessa. Vuoden 2010 alusta alkaen eläkemaksuja tulee maksaa kolmen kuukauden työsuhteen jälkeen myös niistä työntekijöistä, joilla oli edellisessä työpaikassaan työmarkkinasopimukseen perustuva vakuutus ja kuuden kuukauden työskentelyn jälkeen niistä työntekijöistä, joilla ei ollut vakuutusta.

On arvioitu, että vuonna 2000 noin puolet työvoimasta oli vakuutettu työeläkejärjestelmässä ja, että 2000-luvun alussa noin kolmannes eläkeläisistä sai järjestelmästä eläkettä. Työeläkevakuutukseen kuulumisenkaan ei välttämättä ole taannut toimeentuloa, sillä etuuksien taso on voinut vaihdella huomattavasti. Lainsäädännön puuttuessa esimerkiksi eläkkeen perusteena oleva palkka on määritelty kassoissa eri tavoin, mikä on tehnyt järjestelmästä epävarman vakuutetulle.

6.1 Eläkekassat ja rahastot

1990-luvun puoliväliin asti Israelin työeläketurva koostui pääosin ammattiyhdistysten liiton (Histadrut) hallinnoimista eläkekassoista. Maassa oli pitkään tiedostettu eläkejärjestelmän ongelmat, ja 1960-luvulta asti oli puhuttu järjestelmän reformoimisesta. Varat sijoitettiin valtion obligaatioihin, eikä kassojen pääomilla ollut yhteyttä markkinoihin. Valtio osallistui 1980-luvulta alkaen järjestelmän tukemiseen, ja sen rahoitusvaje kasvoi hyvin suureksi ennen kuin järjestelmä päädyttiin reformoimaan vuonna 1995. Rahoitusvaje johtui eliniänotodotteen kasvusta, työmarkkinoiden muutoksista, tietyille aloille myönnettävistä erityisetuksista ja huonosta hallinnosta. Reformissa vanhat kassat suljettiin uusilta jäseniltä, eikä niihin voinut enää maksaa uusia eläkemaksuja.

Eläkemarkkinat avattiin kilpailulle ja vanhojen tilalle perustettujen uusien kassojen etuudet alkoivat määräytyä vakuutusmatemaattisin perustein. Siirryttiin jakojärjestelmästä rahoitointiin, uusien kassojen sallittiin sijoittaa 30 % varoistaan markkinoille, eläkkeet alkoivat määräytyä maksuperusteisesti ja kassan vaihtaminen tehtiin mahdolliseksi.

Valtio oli vuoteen 1995 asti taannut vanhojen kassojen vajeen, ja reformin jälkeen sitoutui takaamaan myös uusien kassojen sijoitustuoton. Järjestelmä osoittautui kuitenkin kestävämmäksi, ja vuonna 2003 toteutettiin kattavampi reformi kun ammattiyhdistysten liiton hallinnoimat kassat valtiollistettiin. Uudessa reformissa kassojen säännöt yhtenäistettiin, sijoitussääntöjä muutettiin, ja kassat alkoivat sijoittaa varansa markkinoille. Valtionobligaatioihin sijoitettavien varojen osuutta alettiin laskea, ja se rajattiin 30 prosenttiin varoista.

Vuoden 2003 reformissa uusien ja vanhojen kassojen hallinto eriytettiin, ja ne siirrettiin pois ammattiyhdistysten liiton alaisuudesta. Kassojen sääntöjen yhtenäistäminen alensi etuuskien tasoa, mutta teki järjestelmästä luotettavan. Uudet kassat myytiin vuonna 2004 pääosin vakuutusyhtiöille, ja vanhojen kassojen hallinto jäi valtion alaisuuteen. Valtio otti vuonna 2003 tehdyn lakimuutoksen yhteydessä vastuun vanhojen kassojen rahoitusvajeesta tukien niitä summalla, joka oli laskettu alijäämän paikkaamiseksi. Samalla valittiin itsenäiset hallitukset vastaamaan vanhojen kassojen alasajosta seuraavien vuosikymmenten aikana.

6.2 Oikeus eläkkeeseen ja eläkkeen määräytyminen

Vuonna 2004 hyväksytyn lainsäädännön mukaan eläkeikää (mandatory retirement age) nostetaan. Miesten eläkeikä nostetaan 65:stä 67:ään ja naisten eläkeikä 60:stä 64:ään. Tätä ennen eläkeikä määriteltiin pääosin kassakohtaisesti.

Vanhat eläkekassat ovat etuusperusteisia. Niiden maksamat etuudet määräytyvät muun muassa työuran pituuden ja maksettujen vakuutusmaksujen perusteella. Uusien kassojen etuuskien määräytyminen on sekoitus ryhmävakuutusta, etuusperusteisuutta ja maksuperusteisuutta. Pääsääntöisesti etuudet maksetaan kuukausittaisina erinä, mutta osittainen kertasuoritus on joissakin olosuhteissa mahdollinen.

7 Indeksiturva

Eläkkeet tarkistetaan vuosittain tammikuussa laskennallisen keskipalkan tarkistamisen yhteydessä. Keskipalkan ja kansaneläkkeiden indeksoinnissa käytetään elinkustannusindeksiä.

8 Verotus

Työeläkkeen työntekijämaksut ovat verovapaita pääsääntöisesti 7,5 prosenttiin asti palkasta. Työnantajamaksuista voi tehdä verovähennyksiä 35 prosenttia, mikäli ne eivät ole yli 7 % palkasta, joka ei ylitä keskipalkkaa. Sekä eläkekassojen, säästörahastojen että henkivakuutusyhtiöiden eläkevakuutuksen sijoitustuotot ovat verovapaita minkä lisäksi investoinneille myönnetään valtionapua.

Israelissa on progressiivinen tuloverotus. Maassa on toteutettu veroreformi vuosina 2003–2007. Tuloveroa on alennettu, ja vuodesta 2008 alkaen työntekijöiden progressiivinen tulovero on 10–47 %. Kansaneläkejärjestelmästä maksettavat vanhuuseläkkeet ja työkyvyttömyysetuudet ovat verovapaita. Työeläkkeistä 35 % on verovapaata tuloa.

Veroreformin jälkeen ulkomailla asuvien henkilöiden Israelissa karttuneita ansioita on alettu verottaa. Uusien maahanmuuttajien ulkomailta maksettaviin eläkkeisiin kohdistetaan verohelpotuksia. Eläkettä ei voida verottaa enempää kuin sitä olisi verotettu maassa, josta eläke maksetaan.

9 Vapaaehtoinen lisäeläketurva

Kuten edellä on kerrottu, 1.1.2008 alkaen pakollisen työeläkevakuutuksen voi ottaa aiemmin vain vapaaehtoisen turvan piiriin kuuluneista yksityisistä säästörahastoista tai henkivakuutusyhtiöistä. Maassa oli vuonna 2006 yhteensä 439 vapaaehtoisen eläkesäästämisen mahdollistavaa säästörahastoa ja 26 vakuutusyhtiötä. Säästörahastoja ja henkivakuutusyhtiöitä valvoo lakisääteisen turvan tavoin valtiovarainministeriön pääomamarkkinoista, vakuutuksesta ja säästöistä vastaava osasto.

Israelissa vapaaehtoinen eläketurva on sisältänyt useita erilaisia pitkäaikaisen säästämisen mahdollistavia keinoja. Säästörahastot ovat tarjonneet etuuksia, jotka ovat olleet nostettavissa valinnan mukaan joko kuukausierinä tai kertasuorituksina. Eläkekassat ovat tarjonneet mahdollisuuden säästää eläke-etuuksiin. Lisäksi henkivakuutusyhtiöt ovat tarjonneet pääomasäästämisen ja pitkäaikaisen säästämisen mahdollistavia tuotteita. Hallitus on kannustanut säästämiseen myöntämällä talletusten, sijoitustuottojen ja etuuksien verohelpotuksia. Hallitus on myös turvannut joidenkin rahastojen (savings product) tuoton. Valtion tuki ei rajoitu vain säästämiseen (savings product) vaan kohdistuu myös muuhun pitkäaikaiseen säästämiseen.

Jo ennen vuonna 2008 tehtyjä muutoksia Israelissa on pyritty kannustamaan pitkäaikaisiin etuuksiin säästämistä kertasuorituksina myönnettävien etuuksien sijaan. Vuodesta 2006 alkaen vuoden 1961 jälkeen syntyneet henkilöt ovat saaneet ottaa kertakorvauksena maksettavaa lisäeläketurvaa vain, mikäli he säästävät myös järjestelmään, joiden eläke-etuudet maksetaan kuukausittain. Sääntö on ollut voimassa, mikäli työnantaja ei osallistu vapaaehtoisen eläkkeen rahoittamiseen. Vuodesta 2005 alkaen säästörahastoista maksettavat etuudet ovat olleet tuloveron alaisia, mikäli ne on nostettu ennen eläkeiän saavuttamista. Aikaisemmin säästöt pystyi nostamaan 15 vuoden jälkeen ilman, että niistä piti maksaa tuloveroa. Muutoksella haluttiin rohkaista eläkesäästämiseen ja tuoda vapaaehtoisen säästämisen verokohtelu samanlaiseksi kuin eläkesäästämisen.

Työnantajan on ollut mahdollista maksaa säästörahastoon vakuutusmaksuja, joilla kustannetaan työntekijän eroraha. Lisäksi on olemassa muun muassa opiskelurahastoja, keskusrahastoja, joista maksetaan erorahoja ja lomaraharahastoja. Henkivakuutuksen piirissä on myös mahdollista säästää joko kertasuorituksena maksettavaa summaa tai kuukausierinä maksettavia etuuksia varten. Vakuutuksen voi ottaa työntekijälle, yrittäjälle tai yksilökohtaisesti ja etuuksia maksetaan kuoleman ja työkyvyn menetyksen perusteella. Yksilökohtaisen vakuutuksen ottaneet eivät ole oikeutettuja valtion myöntämiin veroetuihin.

10 Ulkomaalainen työntekijä Israelissa

Suomen ja Israelin välinen sosiaaliturvasopimus tuli voimaan 1.9.1999. Sopimuksen perusteella työntekijä vakuutetaan vain jommankumman maan sosiaaliturvalainsäädännön mukaan. Sopimus koskee lakisääteisiä eläkkeitä, vanhempainetuuksia, äitiysavustusta, lapsilisää sekä ammattitauti- ja tapaturmavakuutusta, jotka voidaan maksaa toiseen maahan. Sopimuksen pääsäännön mukaan henkilö on vakuutettuna asuinmaassaan, ja asumiseen perustumattomien etuuksien osalta työskentelymaassaan. Lähetettyihin työntekijöihin, diplomaatteihin ja virkamiehiin sovelletaan kuitenkin lähtömaan lainsäädäntöä. Sopimus ei koske yksityisiä työeläkejärjestelmiä.

Kansanvakuutuksen vanhuus- ja perhe-eläke voidaan myöntää Suomeen, mikäli henkilö on ollut Israelissa vakuutettuna yhtäjaksoisesti vähintään 12 kuukauden ajan ja täyttää vakuutusaikavaatimukset. Asumisperusteisen eläkkeen vakuutusaikavaatimuksissa voidaan ottaa huomioon myös Suomen vakuutuskausia. Työkyvyttömyyseläkettä ei pääsääntöisesti makseta Suomeen.

Vapaaehtoistyöntekijöille ja heistä riippuvaisille henkilöille on maksettu Israelin kansanvakuutusjärjestelmän työtapaturmaetuuksia vuoden 1976 alusta alkaen. Valtio vastaa etuuksien rahoituksesta.

Lähteet

Doron, Abraham (2003) Social security in Israel at the beginning of the 21st century: Adaptation or dismantlement? 4th International Research Conference on Social Security. Antwerp, 5-7 May 2003. Pp. 1-15.

Doron, Israel (2007) Law and Ageing in Israel: The development of a New Field of Law. The Journal of International Aging, Law and Policy 2007. Gulfport, Florida: AARP and Stetson University College of Law. Pp. 33-66.

Gal, John (2002) How well does a partnership in pensions really work? The Israeli public/private pension mix. Ageing & Society 22, 2002. Cambridge: Cambridge University Press. Pp. 161-183.

Laitinen-Kuikka, Sini & Bach, Jarna (1999) Israel teoksessa Eläketurva muissa maissa. Helsinki: Eläketurvakeskus. 121-138

Ministry of Finance (2008) The Capital Market, Insurance & Saving Division Annual Report 2006. Jerusalem: Ministry of Finance.

National Insurance Institute (2008) National Insurance Programs in Israel January 2008. Jerusalem: National Insurance Institute.

National Insurance Institute (2008) Summary of developments and trends in social security 2007. Jerusalem: National Insurance Institute.

OECD (2008) Country Profile Israel. Paris: OECD.

OECD (2006) The Pension Market in Israel – Ongoing Progress (presentation). OECD, Insurance and Private Pension Committee – Working Party on Private Pensions, 16th session, Paris, 11-12 December 2006. Paris: OECD.

OECD (2005) Private Pensions in Israel – Funded Pension Activity in 2005, Recent Trends and Relevant Structural Changes. Paris: OECD.

Social Security Administration USA (2006) Social Security Programs Throughout the World: Asia and the Pacific, 2006. Israel.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön www-sivut. Suomen ja Israelin välinen sosiaaliturvasopimus.